

„A ZENE HANGJÁRA, DOBSZÓRA LEPLEZETT A SZÉL EREJE...”

Szentesen, a 2019. szeptember 6.-i, bolgárkertészeknek emléket állító szoboravatási ünnepségen.

„ Egész Bulgária ránk tekint most egyre!... Ma is, ha a Balkánt vihar szele dúlja, emlékszik e napra, tovazengi újra e dicső csodát, hogy visszhangozza sok hegymeredek és a messzi századok... Ivan Vazov gondolataival kezdődött Szentesen, szeptember 6-án a bolgárkertészeknek emléket állító szoboravatási ünnepség, amelyen részt vettek a helyi és a térségi kertészek, termelő gazdálkodók, akik sokat fáradoznak azért, hogy minden nap friss és hazai zöldséget, élelmiszert fogyasszunk. A 150 éves múltra visszatekintő bolgárkertészeti kultúrát ma is őrzik, tovább viszik és ötvözik a korszerű technológiákkal azért, hogy a vidéknek ezen az Isten áldotta helyén versenyképes élelmiszereket állíthassanak elő.

A bolgárkertészekre emlékeztető és előttük tisztelgő szobor alkotója, Máté István szobrászművész a kor szellemiségéből merítve egy olyan perspektivikus művet hozott létre, amely erőt ad, előre visz és mindenkit elgondolkodtat, és a megbecsülést jelképezi. Itt érdemes egy pillanatra megállni, visszatekinteni azokra az időkre és történelmi viharokra, amikor a bolgárkertészek megélhetést, netán új hazát keresve 1870-1940 között Szegváron és Szentes környékén telepedtek le.

Szirbik Imre, Szentes város polgármestere, köszöntő beszédében elmondta;

„Egy újabb pont, egy újabb emlékmű előtt állunk. Ez a város, amely büszke és megbecsüli a múltját, egy olyan helyet alakított ki, amely azoknak az emlékére szól, akik jelenét, hírnevét és nagyon sok szentesi család biztos kenyerét és megélhetését jelenti. A Kertészek! Csupa nagybetűvel egymás mellé írva, hiszen ennek az alapjait bő másfél évszázada azok a bolgárok teremtették meg, akik az akkori hazájukból nyugatnak indultak, vándoroltak. Hazát, helyet kerestek arra, hogy megélhetésüket folytassák és ez a város, ez a vidék nyitott kapukkal, helyet adott nekik. Másfél évszázad után azt mondhatjuk, hogy ez a nyitottság a fejlődésnek, a dinamizmusnak a jelenét és a jövőjét jelenti.

Ha kertészként gondolkodunk, a kertész magot vet és látjuk azt, hogy az élet nagyon nagy rendező, hisz a leplet a szél vette le szoborról. Az a szél, amelyet egy mesejátékból idézhetnék, hogy „mi szél hozott mond erre, mivel van a szíved tele”?

Az a szél, amely Bulgáriából a magot ide hozta, itt gyökeret lelt, kihajtott és az Ivanov-ok, a Dimitrov-ok és a többiek nyomán a szentesiek is kiváló kertészek lettek, megtanulták, tovább fejlesztették és egy stabil, boldogabb város alapjait képezik. Tettek bele fejlesztést, kutattak, termásvizet tettek hozzá, rengeteget izzadtak, rengeteget dolgoztak, de megalapoztak egy nagyszerű várost. Köszönet érte, köszönet azoknak, akik akkor a kapukat nyitva hagyták, akik a másfél évszázad során ezt átvették és megújították, köszönet azoknak, akik ma őseikre emlékezve ezt a pontot létrehozták. Sokszor szobrokat a város állít, ezt az emlékművet a szentesi kertészek állították, anyagilag is, emberileg is. Sokszor virágot ültetünk, ma itt káposztafejek vannak. Igaz, hogy díszkáposzta, de visszaköszön azoknak az emlékére, akik ezt a várost ilyen nagygyá tették.

Dr. Chavdar Petkov, a Budapesti Bolgár Nagykövetség első titkára és külgazdasági attaséja, beszédében megköszönte, hogy magyar barátai között lehet egy olyan ünnepségen, amely több szempontból is jeles és emlékezetes országa és népe számára;

1885. szeptember 6-án Kelet-Rumélia elvándorolt az Oszmán Birodalomból és egyesült a Bulgáriai hercegséggel, a Berlini kongresszus döntésével ellentétben. Az Unió, Bulgária nemzeti ünnepe. Örülök, hogy a kedves magyar barátaim között lehetek ezen a bolgár ünnepen.

2019. április 15-16 napokon a Bolgár - Magyar Gazdasági, Együttműködési Kormányközi Bizottság második ülését Budapesten tartották. 2016-ban létrehoztuk ezt a bizottságot, hogy elősegítsük a Bulgáriai és Magyarország közötti gazdasági kapcsolatokat fejlesztését és bővítését. Meg kell jegyezni, hogy gazdasági együttműködésünk minden évben pozitív

fejlődésen megy keresztül. 2018-ban magyarországi exportunk 497, 7 millió eurót tesz ki, a kétoldalú kereskedelem meghaladja az 1,6 milliárd eurót. A 2002 és 2018 közötti időszakban a magyar befektetések összesen 1555, 1 milliárd eurót tettek ki. Az olyan kiemelt ágazatok, mint a gépipar, az elektronika, az elektrotechnika, az autóipar, az információs és kommunikációs technológiák széleskörű lehetőséget kínálnak a bolgár és a magyar vállalatok közötti együttműködésre. A sikeres partnerségek olyan területeken is megvalósíthatóak, mint az élelmiszeripar, a vegyipar, a textilipar és a biotechnológia. Egy másik terület, amire felhívom a figyelmet, a közös vállalkozások létrehozása és a harmadik piacok indítása. A mezőgazdaság területén hagyományosan jó kapcsolatok felhasználásával, három évvel ezelőtt, első alkalommal tartottuk a **Paradicsom Napot**, amelyet az ELTE egyetemi botanikus kert és a Bolgár Nagykövetség kereskedelmi és gazdasági szolgálata kezdeményezett. A Plovdiv-i Növénytermesztési Intézet, a Magyarországi Bolgár Köztársaság Önkormányzatának és a Bolgár Kulturális Ház részvétele szintén meghatározó és hasznos volt. 2018-ban a paradicsomnapot Szigetszentmiklóson tartották, ebben az évben pedig a Budapesti Botanikus Kertben. Az a tervünk, hogy kiterjesszük a **Paradicsom Napiját** más magyarországi városokra és régiókra, ahol a bolgárkertészek leszármazottai élnek.

A Bolgár Nemzeti Ünnepe és a Szentesi Bolgárkertészeknek emléket állító Szoboravatás, együtt szimbolizálják mindazt, ami a közös múltat és a perspektivikus jövőt jelenti. A „Paradicsom Nap” következő állomása akár Szentes is lehet, ahol bőséggel terem a legfinomabb hazai zöldség, és itt a szentesi melegszívű emberek között az érzés is paradicsomi lehet.

A szobor megálmodói és létrehozói szinte természetesen módon a helyi kertészek, akik első szóra mögé álltak, forrást biztosítottak egy olyan csodálatos alkotásnak, amelyet akár bolgárkertész parknak is nevezhetnénk. Dr. Csikai Miklós, az Árpád-Agrár Zrt. elnök-vezérigazgatója beszédében rávilágított a szobor megálmodójára és gondolatára, méltatva azt az örökséget, amelynek letéteményesei a bolgárkertészek.

*A bolgárkertészek megalapozták a mi keserves, de gyönyörű szakmánk, a kertészet, a zöldségajtatás alapjait és erről számtalanszor beszélünk polgármester úrral az elmúlt harminc év alatt, hogy állítsunk szobrot a bolgárkertészek emlékére. És amikor ezt, a mi lakóházunk mellett felnőtt **Cserna-Szabó András**, író, újságíró azt írta, hogy miért nincs már szobor a bolgárkertészeknek, akkor a velem szemben álló **Lányi Bence** úr (Rijk Zwaan Budapest Kft.), szintén kertész kollégám azt mondta, hogy Miklós, hoztam neked egy könyvet, olvasd el és fogadjuk meg ezt a felkiáltó mondatot, vagy kérdést. Úgy gondolom, hogy ahhoz, hogy ez a szobor létrejöjjön, hogy valós emlék legyen a bolgárkertészeknek így alakult ki az összefogás és hozzánk csatlakozott **Dobos Ferenc** úr (Grow Group Palánta Kft.), akinek szülei és nagyszülei is ebből a szakmából éltek és azt mondta, hogy természetesen ő is támogatja ezt a kezdeményezést nem csupán gondolatilag, hanem anyagilag is. Nyilván az **Árpád-Agrár Zrt.** és **DélKerTész (TÉSZ)** is támogatta a kezdeményezést. Csak zárójelben jegyzem meg, hogy 2020. január 24-én lesz 60 éve annak, hogy a kertészek összefogásával megalakították azt a közösséget, amely építi, erősíti ezt a*

várost és hosszú távon a térséget is. A DélKerTész vezető munkatársai is azt mondták, hogy nem csak támogatjuk ezt, hanem üljünk le és teremtsük meg az anyagi alapjait annak, hogy a Máté család ismét egy gyönyörű szobra díszíthesse ezt a várost, közel a hajdani Mezőgazdasági Szakközépiskolához, ahol nagyon sok kertész nevelődött. Reméljük, hogy ennek a kicsi területnek a gondozójaként, ha felkérjük őket, akkor részt vesznek ebben, ahogyan Polgármester úr is fogalmazott, hogy a kertészek álma, pénzügyi támogatása és az önkormányzat pozitív hozzáállása hozta ezt létre.

Amikor elindultak a bolgárkertészek, ahogyan én fogalmazok, nem csak megélhetést, hanem hazát is keresni, először Szegváron telepedtek le. Kiegészíteném Polgármester úr beszédét azzal, hogy nem csupán nyitott kapukat, hanem szíveket is találtak itt. Nyilván még más is van, az ő szakmájukat támogató helyi adottságunk, a napfény, az öntözővíz és azok a talajviszonyok, amelyek nem csak Szegváron és Szentesen, hanem ha végig gondoljuk annak a Magyarországnak a képét, ami 1870-ben volt, hogy Erdélytől, Szentesig, hol telepedtek le a bolgárok, akkor látjuk, hogy mindenütt öntözhető, jó talajadottságú és napfényes területeket választottak. Ez alapozta meg a korai zöldségtermesztést. Csak egy dolgot mondanék még ehhez, hogy a paprika magyarországi elterjesztésében is rengeteg, talán döntő szerepe a bolgárkertészeknek volt, a szerepaprika elnevezést ma is sokan használják és ezt a bolgár elődeinktől vettük át. Néhány nevet szeretnék még megemlíteni, Szegváron ma is élő bolgár családok közül nem csak Todorov-ok élnek, hanem Dimitrov-ok, Ivanov-ok és Conkov-ok is. Szentesen pedig Szabó Lacibácsi vezetésével 60 évvel ezelőtt alakult az Árpád Zöldségtermelő Szövetkezet. Ebből az időszakból csak azokat sorolom, akik részes

kertészekről tanulták ezt a mesterséget és adták tovább. Remélem, hogy ezt a mesterséget tovább gyakorolhatjuk és mi is tovább adhatjuk a következő generációknak.

Dr. Csikai Miklós a beszéde alatt az előadó térbe szólította Máté István szobrászművészt és feleségét, akik alig győzték fogadni a számtalan gratulációt, elismerő szavakat. Máté István szerint az elképzelések találkoztak egymással, és ennek köszönhető az, hogy létrejöhetett a szentesi, bolgárkertészeknek emléket állító szobor.

Arra a kérdésre, hogy szárnyalhat-e a művész fantáziája, szerényen csak annyit válaszolt, hogy mindig a megrendelővel döntik el az alkotás mondanivalóját.

Mennyi idő alatt sikerült megvalósítani a bolgárkertészeket ábrázoló szobrot, amely úgy mond nagyon finoman megmunkált és beszélő alkotás is egyben?

A téma adta azt a lehetőséget, hogy egy nőalakot válasszunk a bolgárkertészeti emlékszoborhoz, szóba került, hogy esetleg egy férfialak, esetleg kapával, de az léptékben eléggé zavaros lett volna, kis kapa, kis ember és természetesen a költségek is meghatározták a méretét a szobornak. Erre a legalkalmasabb egy ilyen női figura, amely a kertészek „allegorikus” alakja lehet és alatta a bolgárkertészekre jellemző munkafolyamatok vannak ábrázolva, hogy a kettő összeköthetővé váljon és erősítse a két plasztika egymást. Így nem lehetséges összetéveszteni, hogy mit ábrázol, hogy minek az apropóján jött létre a szoborállítás.

Mi történik a művész életében, amikor egy alkotást hoz létre, vele él, vele álmodik?

A tervezése az, ami hosszabb ideig érlelődik és készül, utána már csak a szakmai munka zajlik, ami egy mechanikus dolog és kivitelezés a plasztikára és az öntészetre értve is, illetve eljárásokat tekintve.

Az alkotásai közül mi az, ami igazán közel áll a szívéhez?

Ez most meglepett, mert nem gondolkodtam rajta. A feleségemmel, több mint 200 köztéri szobrunk van, majd egyszer összegyűjtöm, hogy hol és mi van, de eléggé nehéz lesz. A mostani, a bolgárkertészeket ábrázoló, kellemes munka volt, különösen azért, hogy a végső megoldást úgy sikerült megvalósítani, hogy az mindenki tetszését elnyerje, egyetértésben a megrendelővel, és ez mindig nagy öröm számunkra.

„A jövőt nem csak kapával, hanem Istenbe vetett hittel és nyitott szemmel kell építeni”
Lazar Ivanovtól idézve és talán a jövőbe vetett hitünket is erősítve szükséges látnunk azt, hogy együttműködve, a szabadság és a munka szeretet iránti vágy és megbecsülés tehet mindannyiunkat nagygyá és olyanná, amiért érdemes élnünk, dolgoznunk, hisz ez adja az alkotás iránti vágyunkat és páratlan szenvedélyünket, erőnket.

Szerző: **Both Ildikó**

Fotó: **Arany Sándor Gábor**

Kapcsolat: gold.both@gmail.com; www.arpad.hu

Budapest, 2019. szeptember 9.